

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרוניים
מועד הבחינה: חורף תשס"ט, 2009
מספר השאלון: 141,034103
117,118,024101

א ז ר ח ו ת

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(14x1)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(13x1) + (9x3)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	(12x2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	(11x2)	—	22	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כעגוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומפוזנות. לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 2-1.

1. אופה מפורסם המציא מתכון לעוגה חדשה. העוגה זכתה להצלחה רבה, ומכירתה הביאה לו רווחים כספיים גדולים. העוזר של האופה החליט להתחרות באופה המפורסם. הוא עזב את מקום עבודתו ופתח מאפייה מתחרה. כדי להגדיל את היקף המכירות במאפייה שלו, אפה העוזר עוגות על פי המתכון שהמציא האופה המפורסם ומכר אותן, בלי לקבל את רשותו. האופה תבע את העוזר שלו בבית המשפט בטענה שהעוזר פועל בניגוד לחוק, ופוגע במימוש של אחת מזכויותיו. בית המשפט קיבל את טענות האופה ופסק שעל העוזר להפסיק למכור עוגות על פי המתכון של האופה, ועליו גם לפצות את האופה על הפגיעה בזכותו.
  - ציין והסבר את הזכות שמימושה נפגע, לטענת האופה.
  - נמק את תשובתך על פי הקטע.
  - ציין והסבר את סוג העבריינות שבא לידי ביטוי במעשהו של עוזר האופה.
  - נמק את תשובתך על פי הקטע.
2. באחת המדינות הדמוקרטיות הממשלה אינה נוהגת להתערב בחיי הכלכלה, כדי לעודד תחרות חופשית בתחום העסקי. במדינה זו פרץ משבר כלכלי חמור, שאיים למוטט חברות ובנקים פרטיים רבים. בעקבות המשבר החליטה הממשלה להעניק באופן חד-פעמי סיוע כספי נרחב לכמה חברות ובנקים שנקלעו לקשיים כספיים, כדי למנוע את סגירתם. שר האוצר נשאל מדוע הממשלה פעלה בניגוד לגישה הכלכלית של אי-התערבות הנהוגה במדינה. הוא ענה שבמקרה זה מתן הסיוע דווקא תואם את הגישה הזו. לדבריו, גם לפי גישה זו על הממשלה להתערב בפעילות הכלכלית, כאשר נוצר צורך להבטיח את תנאי הקיום הבסיסיים של האזרחים. במקרה זה המשבר הכלכלי יצר סכנה שאזרחים רבים יהפכו למובטלים, והממשלה החליטה לתת סיוע כספי כדי למנוע סכנה זו.
  - ציין והסבר את הגישה הכלכלית-חברתית שנהוגה במדינה זו.
  - נמק את תשובתך על פי הקטע.
  - ציין והסבר את הזכות החברתית של האזרחים, שהממשלה ביקשה למנוע את הפגיעה בה.
  - נמק את תשובתך על פי הקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה בקצרה על שלוש מהשאלות 3-7.

3. הבא שתי דוגמאות מהכרזת העצמאות המבטאות מחויבות לאופי היהודי של מדינת ישראל.
4. הצג שני נושאים המוסדרים באמצעות הסדר הסטטוס-קוו.
5. הסבר מה הן זכויות טבעיות.
6. הצג את הגישה הליברלית המתונה בנוגע לזכויות המיעוטים.
7. הסבר מהי אחריות ממשלתית.

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. הצג את שני סוגי הלאומיות.
ציין את סוג הלאומיות שחוק השבות נועד לממש, והסבר כיצד הוא מממש סוג זה של לאומיות.
9. הסבר מדוע המימוש של עקרון הגבלת השלטון הוא הכרחי לקיום של משטר דמוקרטי.
הסבר כיצד בחירות דמוקרטיות מממשות עיקרון זה.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה עליך לבחור באחד הקטעים (קטע 1 או קטע 2), ולענות על שתיים מהשאלות הקשורות לקטע שבחרת (לכל שאלה – 12 נקודות).

קטע 1

אם בחרת בקטע זה, קרא אותו בעיון, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

העלייה בחומרת הפשיעה ופעילותם של ארגוני פשע שונים מסכנות את יציבותה של הדמוקרטיה בישראל. ארגוני פשע אלו פועלים בניגוד לחוק, וכך מסכנים את יציבות החברה, משום שהם מפריס את ההסדרים המאפשרים לחברה להתקיים. כך נפגע המימוש של עקרון ההסכמיות, ההכרחי לקיומה של כל חברה דמוקרטית.

פעילותם של ארגוני הפשע מעמידה את מדינת ישראל בפני מצב חירום, בגלל הסכנה שהיא יוצרת לשלום הציבור. לכן המדינה צריכה להתייחס לפשיעה כאילו היא פעולת טרור. אני סבור שבתנאים אלו המדינה צריכה לממש את סמכותה ולהפעיל אמצעי חוקי מסוים, המאפשר לה לשלוח לכלא את ראשי ארגוני הפשע לזמן ממושך, גם אם אין בידי המשטרה ראיות לכך שפשעו.

הארגונים לשמירה על זכויות אדם ואזרח טוענים שכליאת אדם, בלי שהוכח כי פשע ובלתי שתהיה לו אפשרות להתמודד עם ראיות המוצגות נגדו, מנוגדת לאחת מזכויות האדם שלו. אני מסכים עם טענה זו, אולם אני חושב שזכותו של הציבור לחיים ולביטחון חשובה יותר מזכויותיהם של הפושעים. לדעתי כלליאתם היא דרך ראויה לשמירה על שלום הציבור, וכיום היא חיונית לשמירה על יציבותן של החברה והדמוקרטיה בישראל.

(מעובד על פי מעריב, 10/9/2008)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12.

10. ציין את המובן של שלטון החוק שנפגע בשל הפעילות של ארגוני הפשע. נמק את תשובתך על פי הקטע.

הסבר כיצד מובן זה של שלטון החוק מבטא את עקרון ההסכמיות.

11. ציין והסבר את האמצעי שכותב המאמר מבקש שהמדינה תפעיל, כדי לשמור על שלום הציבור.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

12. ציין והסבר את הזכות של הכלואים שמימושה נפגע, לטענת הארגונים לשמירה על זכויות אדם ואזרח.

נמק את תשובתך על פי הקטע. /המשך בעמוד 5/

שים לב: אם ענית על שאלות הקשורות לקטע 1, עבור לעמוד הבא – פרק רביעי.

קטע 2

אם בחרת בקטע זה, קרא אותו בעיון, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

ישראל היא מדינה יהודית ודמוקרטית. כמדינת לאום יהודית, אופייה בא לידי ביטוי בחוקים המדגישים את יהדותה. כמדינה דמוקרטית היא מבקשת גם לשמור על מימוש הזכויות של קבוצות המיעוטים החיים בה, ואף מסייעת להן לשמור על מאפייניהן הייחודיים. עם זאת, אני חושש שגם במדינה דמוקרטית כמו ישראל, הלאום השולט ינצל את יתרונו המספרי ואת כוחו כדי לנהוג בעריצות כלפי המיעוטים, ובכך יעשה שימוש פסול באחד מעקרונות הדמוקרטיה.

בגלל סכנה זו, קבוצות המיעוטים בישראל אינן יכולות לראות בבית המחוקקים את הגוף היחיד שידאג לשמירה על זכויותיהן. יתר על כן, בישראל עדיין לא נחקק חוק המגן באופן מפורש על זכויות אלו. לעומת זאת, בבית המשפט העליון יש שופטים שבאמצעות פסקי הדין שלהם יוצרים חקיקה שיפוטית שמגינה על זכויות המיעוטים. לכן קבוצות המיעוטים יכולות לראות בבית המשפט מוסד חשוב לשמירה על זכויותיהן.

לצערי, רק חלק משופטי בית המשפט העליון נוקט גישה זו. לכן, כדי להבטיח את ההגנה על הזכויות של קבוצות המיעוטים, יש לחוקק חוק יסוד שימנע מרשויות השלטון לפגוע במימושן. את חוק היסוד הזה אפשר יהיה לשנות רק אם לפחות 61 חברי כנסת יתמכו בשינוי. אני סבור שבדרך זו נשמור על יעילות החוק, וכך נבטיח שהמדינה תגן על הזכויות של קבוצות המיעוטים.

(מעובד על פי הארץ, 10/9/2008)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15.

13. ציין והסבר את העיקרון הדמוקרטי שכותב המאמר חושש שיעשה בו שימוש פסול. נמק את תשובתך על פי הקטע.

14. ציין והסבר את הגישה השיפוטית של שופטים בבית המשפט העליון, שבאה לידי ביטוי בקטע. נמק את תשובתך על פי הקטע.

15. ציין את המאפיין הייחודי של חוק יסוד, שכותב המאמר מבקש לקבוע בחוק שהוא מציע. נמק את תשובתך על פי הקטע.

הסבר דרך נוספת שבאמצעותה נוצר מאפיין זה של חוק יסוד.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. אחד מעיתוני סוף השבוע האשים ראש עיר מסוים בעברה על החוק. לדברי העיתון, ראש העיר העביר לבעלותו מכונית שהייתה שייכת לעירייה בלי לשלם עבורה. ראש העיר תבע את עורך העיתון בבית המשפט, בטענה שדברים אלו אינם נכונים והם פוגעים במעמדו בקרב תושבי העיר. לדבריו, הוא שילם עבור המכונית את מחירה המלא, לאחר שזכה במכרז שהיה פתוח לציבור הרחב, ולאחר שקיבל את כל האישורים הנדרשים לרכישה זו. לכן הוא תבע שהעיתון יפרסם הכחשה לדברים.

בית המשפט קיבל את טענות ראש העיר וקבע שהוא פעל בהתאם לחוק, וכי הדברים שפורסמו בעיתון אינם נכונים. לכן על העיתון לפרסם מכתב התנצלות על המקרה.

— ציין והסבר את הזכות שבשמה תבע ראש העיר את העיתון.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

17. בישראל פועלים כמה וכמה ארגוני עובדים שמטרתם לדאוג לזכויות העובדים. אחד המנהלים בארגון העובדים הגדול בישראל אמר בריאיון לעיתון שבגלל מספרם הגדול של הארגונים הם אינם פועלים ביעילות. לכן הוא מציע לכל הארגונים להתאחד.

בתגובה לדברים אלו אמר היושב ראש של אחד הארגונים הקטנים כי ארגונו מתנגד לאיחוד כזה. לדבריו, כל אחד מהארגונים פועל למען האינטרסים הייחודיים של העובדים החברים בו, ואם יתאחדו ארגונים אלו לארגון אחד הם לא יוכלו לפעול להשגת האינטרסים שלהם.

— ציין והסבר את העיקרון הדמוקרטי שבא לידי ביטוי בעמדת הארגון הקטן.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

18. בסקוטלנד האוכלוסייה הסקוטית רשאית לנהל את חייה כמעט בלי התערבות מצד השלטונות הבריטיים. יש בה בית נבחרים נפרד ומערכות חוק, משפט וחינוך מיוחדות. ממשלת סקוטלנד מוסמכת להכריע בכל ענייני האזור, פרט לענייני חוץ וביטחון, שבהם היא כפופה לממשלת בריטניה.

— ציין והסבר את התנאי לקיום מדינה שאינו מתקיים במלואו בסקוטלנד.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

19. שר המסחר והתעשייה חתם על הסכם סחר עם מדינה שעמה אין לישראל קשרים דיפלומטיים. אחד מחברי הכנסת הביע את מחאתו על מעשה זה, וטען כי השר לא היה מוסמך לחתום על הסכם זה בלי אישור הכנסת.

בתגובה לטענה זו אמר דובר השר כי הממשלה היא שמנהלת את ענייני הכלכלה של ישראל, וכי אין חוק המחייב אותה לקבל את אישור הכנסת להסכמי סחר שהיא חותמת עליהם. לכן שר המסחר והתעשייה רשאי לחתום על הסכמים אלו בשם ממשלת ישראל.

— ציין. והסבר את הסמכות של הממשלה, שבשמה פעל שר המסחר והתעשייה.
נמק את תשובתך על פי הקטע.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך